

ความรู้เรื่อง ศาสนพิธี . และพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาสนา

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม

ประเภทของศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา

๑) กุศลพิธี คือ พิธีกรรมที่เนื่องด้วยการอบรมเพื่อความดีงามทางพระพุทธศาสนา เฉพาะตัวบุคคล เช่น การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การรักษาศีลต่าง ๆ

๒) บุญพิธี คือ การทำบุญอันเป็นประเพณีในครอบครัว ในสังคม เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของสังคม เช่น พิธีทำบุญงานมงคล พิธีทำบุญงานอวมงคล

๓) ทานพิธี คือ พิธีถวายทานต่าง ๆ เช่น ปาฏิบุคลิกทาน การถวายสังฆทาน การถวายกฐิน ผ้าป่า ผ้าอาบน้ำฝน และอื่น ๆ

๔) ปกิณกพิธี คือ พิธีเบ็ดเตล็ด เกี่ยวกับมารยาทและวิธีปฏิบัติศาสนพิธี เช่น วิธีตั้งโต๊ะหมู่บูชา จัดอาสนะสงฆ์ วิธีวงด้ายสายสิญจน์ วิธีจุดธูปเทียน วิธีแสดงความเคารพ วิธีประเคนของพระสงฆ์ วิธีทอดผ้าบังสุกุล วิธีทำหนังสืออาราธนาและใบปวารณา วิธีอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม วิธีกรวดน้ำ ฯลฯ

ประเภทของงานศาสนพิธี

งานพระราชพิธี

เป็นงานที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้นเป็นประจำ เช่น พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา หรืองานที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ เช่น พระราชพิธีอภิเษกสมรส พระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอู่

งานพระราชกุศล

เป็นงานที่พระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล งานพระราชกุศลบางงานต่อเนื่องกับงานพระราชพิธี เช่น พระราชกุศลมาฆบูชา พระราชกุศลทักษิณานุปทานพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบุพการี พระราชกุศลทรงบาตร

งานรัฐพิธี

เป็นงานพิธีที่รัฐบาลหรือทางราชการจัดขึ้นเป็นประจำ โดยกราบทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน ทรงเป็นประธานประกอบพิธี เช่น รัฐพิธีที่ระลึกวันจักรี รัฐพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ ซึ่งปัจจุบันทรงรับเข้าเป็นงานพระราชพิธี

งานราษฎร์พิธี

เป็นงานทำบุญตามประเพณีนิยมที่ราษฎรจัดขึ้นเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และชุมชน หรือเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศผลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งเป็นการจัดตามความศรัทธาและความเชื่อที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตามท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ

การเตรียมอุปกรณ์

การเตรียมอุปกรณ์ เป็นสิ่งจำเป็นของพิธีต่าง ๆ ซึ่งผู้ทำหน้าที่ศาสนพิธีกรควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีการหรือพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์ของการจัดศาสนพิธี เป็นงานมงคล งานอวมงคล หรือการจัดงานมงคลและงานอวมงคลพร้อมกัน ซึ่งแต่ละงานจะต้องใช้อุปกรณ์ในการประกอบพิธีที่แตกต่างกัน เช่น งานมงคลสมรส งานวางศิลาฤกษ์ เป็นต้น

อุปกรณ์หลักที่ใช้ในงานศาสนพิธี

- ๑) โต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูป แท่นกราบ
- ๒) แจกันดอกไม้ หรือพานพุ่ม
- ๓) กระจกธูป เขิงเทียน
- ๔) ธูป เทียน บูชาพระ
- ๕) เทียนชนวน
- ๖) ที่กรวดน้ำ
- ๗) สำลี กรรไกร เชื้อชนวน (น้ำมันเบนซินผสมกับเทียนขี้ผึ้งแท้)
- ๘) ใบปวารณา และจตุปัจจัยไทยธรรม
- ๙) เครื่องขยายเสียงพร้อมอุปกรณ์

๑๐) เครื่องรับรองพระสงฆ์ เช่น น้ำร้อน น้ำเย็น อาสน์สงฆ์หรือพรมนั่ง เสื่อ หมอนพิง กระดาษเช็ดมือ กระโถน เป็นต้น

อุปกรณ์เฉพาะพิธี (เพิ่มจากอุปกรณ์หลัก)

พิธีงานมงคล

๑) ภาชนะ น้ำพระพุทธรูป เช่น ครอบน้ำมนต์/บาตร/ขัน ที่ประพรมน้ำพระพุทธรูป
(มัดหญ้าคา ใบมะยม ดอกไม้เงินทอง)

๒) สายสิญจน์

๓) เทียนน้ำมนต์ (เทียนขี้ผึ้งแท้ นิยมขนาดน้ำหนัก ๑ บาท)

๔) พานรองสายสิญจน์ จำนวน ๒ พาน

พิธีมงคลสมรส

๑) มงคลแฝด

๒) โถปริกแบ่งกระดาษสำหรับเจิม

๓) สั้งซ์

๔. หมอนกราบ ๒ ใบ

พิธีวางศิลาฤกษ์

๑) แผ่นศิลาฤกษ์

๒) ไม้มั่งคด ๙ ชนิด คือ ไม้ชัยพฤกษ์ ไม้ราชพฤกษ์ ไม้สักทอง ไม้ไผ่สีสุก ไม้พะยูง ไม้ทองหลาง ไม้กั้นเกราะ ไม้ทรงบาดาล และไม้ขนุน

๓) ค้อนตอกไม้มั่งคด

๔) แผ่นอิฐ ทอง-นาก-เงิน อย่างละ ๓ แผ่น (รวม ๙ แผ่น)

๕) โถปริกกระแจะเจิม

๖) ทองคำเปลวปิดศิลาฤกษ์ ๓ แผ่น พร้อมขี้ผึ้งหรือสิ่งที่ทาแผ่นศิลาฤกษ์เพื่อปิดแผ่นทอง

๗) ปูนซีเมนต์ผสมเสร็จ พร้อมเกรียงปาดปูน

๘) ตลับนพรัตน์

๙) พวงมาลัย

๑๐) ข้าวตอกดอกไม้ เหริยเงิน และเหริยทอง

๑๑) กระจาดผ้าเช็ดมือของประธาน

พิธีเปิดป้ายอาคาร

- ๑) โถปริกแบ่งกระแจะเจิม
- ๒) ทองคำเปลว ๓ แผ่น พร้อมขี้ผึ้งหรือสิ่งที่ทำสำหรับปิดแผ่นทอง
- ๓) ผ้าคลุมป้าย พร้อมสายชักผ้าคลุมป้าย
- ๔) กระจดาษ/ผ้าเช็ดมือของประธาน

พิธีงานอวมงคล

พิธีสวดพระอภิธรรม

- ๑) ภูเขาโยง (ถ้าศพมีฐานันดรศักดิ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป ต้องเตรียมผ้าขาว กว้างประมาณ ๑๐ หรือ ๑๒ นิ้ว ยาวเสมอกับแถวพระสงฆ์ จำนวน ๑ ผืน เรียกว่า “ผ้ารองโยง”) แแถบทอง หรือสายโยง สำหรับโยงมาจากหีบหรือโกศศพ
- ๒) เครื่องทองน้อย ๑-๒ ที่ (ตั้งหน้าหีบศพ)
- ๓) ตู้อภิธรรม พร้อมโต๊ะตั้งตู้อภิธรรม
- ๔) ผ้าไตร หรือผ้าสำหรับทอดบังสุกุล
- ๕) เครื่องกระบายบูชาพระอภิธรรม (ในกรณีไม่มีเครื่องกระบายบูชา ให้ใช้เจียงเทียน ๑ คู่ แจกันดอกไม้ ๑ คู่ และกระถางธูป ๑ กระถาง ตั้งหน้าตู้อภิธรรมแทนเพื่อจุดบูชาพระธรรม)

พิธีพระราชทานเพลิงศพ หรือฌาปนกิจศพ (อุปกรณ์เพิ่มจากการสวดพระอภิธรรม)

- ๑) ธรรมมาสน์เทศน์ คัมภีร์เทศน์ พัดรอง ตะลุ่ม พาน
- ๒) เครื่องทองน้อย จำนวน ๑ ที่ (เพิ่มอีก ๑ ที่สำหรับประธานจุดบูชาพระธรรม)
- ๓) เทียนสองธรรม
- ๔) ผ้าไตร หรือผ้าสำหรับทอดบังสุกุล
- ๕) เครื่องไทยธรรมบูชาภัณฑ์เทศน์

พิธีทำบุญครบรอบวันตาย

- ๑) อัฐิ/รูปผู้ตาย/ป้ายชื่อของบรรพบุรุษ
- ๒) โต๊ะหมู่อีก ๑ ชุด ใช้เป็นที่บูชาอัฐิ
- ๓) เครื่องทองน้อย
- ๔) ภูเขาโยง แถบทอง
- ๕) ผ้าไตรหรือผ้าสำหรับทอดบังสุกุล

ศาสนพิธีกร คือ ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการพิธีทางศาสนา ซึ่งมีความรอบรู้ในด้านพิธีการต่าง ๆ ทำหน้าที่ควบคุม ปฏิบัติการ จัดการ และประสานงานระหว่างผู้ร่วมปฏิบัติงานพิธี ตลอดจนถึงการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาในการดำเนินกิจกรรมพิธีทางพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจนและถูกต้องตามโบราณประเพณีที่ได้มีการสืบทอดกันมา

ผู้ร่วมงาน คือ ผู้ที่เจ้าภาพเชิญมาร่วมเป็นเกียรติแก่พิธี ดำเนินกิจกรรมในพิธีร่วมกัน เช่น ร่วมฟังพระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา เจริญพระพุทธมนต์ เจ้าภาพควรประมาณจำนวนผู้รับเชิญมาร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานที่ ควรกำหนดผู้ที่คอยต้อนรับผู้ร่วมงาน กำหนดสถานที่นั่งสำหรับผู้เป็นประธาน ของที่ระลึก เป็นต้น ถ้าบุคคลที่เชิญเป็นผู้ใหญ่ เจ้าภาพควรกำหนดให้ชัดเจนว่า ใครนั่งตรงไหน อย่างไร เนื่องจากเมื่อผู้รับเชิญนั่งเรียบร้อยแล้ว ถ้ามีการเคลื่อนย้ายที่นั่งในภายหลัง ผู้รับเชิญจะเสียความรู้สึกที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรม

การเตรียมกำหนดการ

กำหนดการ คือ เอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อบอกลักษณะของงาน เป็นต้นว่า งานอะไร ใครเป็นประธาน สถานที่ วัน เวลาในการจัดงาน ลำดับขั้นตอนของงาน การแต่งกาย เพื่อให้ผู้ที่ร่วมในพิธี ๆ มีความเข้าใจตรงกันและทราบขั้นตอนของพิธี

กำหนดการมี ๔ ประเภท คือ

๑. หมายกำหนดการ
๒. หมายรับสั่ง
๓. พระราชกิจ
๔. กำหนดการ

หมายกำหนดการ เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธีโดยเฉพาะ ลักษณะของเอกสารจะต้องอ้างพระบรมราชโองการ คือ ขึ้นต้นด้วยข้อความว่า “นายกรัฐมนตรีหรือเลขาธิการพระราชวัง รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า...” เสมอไป และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะต้องส่งต้นหมายกำหนดการดังกล่าวนี้ เสนอนายกรัฐมนตรีหรือเลขาธิการพระราชวังลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

หลักการเขียนกำหนดการ

หลักการเขียนกำหนดการ กำหนดเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนต้น ส่วนกลาง และส่วนท้าย
ส่วนต้น เป็นส่วนที่บอกชื่องาน สถานที่ วัน เวลา ที่จะจัดงาน

ตัวอย่างส่วนต้น

กำหนดการ

พิธี.....(ทำอะไร)

ณ.....(สถานที่ที่ไหน)

วันที่.....เดือน.....ปี..... เวลา.....น. (เมื่อไร)

กำหนดการ

บำเพ็ญกุศลเพื่อความเป็นสิริมงคลที่ทำการกระทรวงวัฒนธรรมแห่งใหม่
ณ ห้องประชุมกระทรวงวัฒนธรรม ชั้น ๑๙ อาคารธนาลงกรณ์ทาวเวอร์
วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เวลา ๑๐.๐๐ น.

ตัวอย่างส่วนกลาง

เวลา ๐๙.๔๕ น. - ข้าราชการและผู้มีเกียรติพร้อมกัน ณ สถานที่ประกอบพิธี

เวลา ๑๐.๐๐ น. - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ประธานพิธีเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธี

- จุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย
- เจ้าหน้าที่อาราธนาศีล
- ประธานสงฆ์ให้ศีล
- เจ้าหน้าที่อาราธนาพระปริตร
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
- ถวายภัตตาหารเพล
- ถวายจตุปัจจัยไทยธรรม
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานกรวดน้ำ รับพร
- พระสงฆ์พรมน้ำพระพุทธมนต์
- เป็นเสร็จพิธี

เวลา ๑๒.๐๐ น. - รับประทานอาหารร่วมกัน

ส่วนท้าย ด้านซ้ายของกำหนดการจะเขียนบอกในเรื่องการแต่งกาย หรือหมายเหตุอื่น ๆ ส่วนด้านขวาเขียนบอก ชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อประสานงานได้ ของหน่วยงาน หรือผู้จัดทำกำหนดการ เนื่องจากเมื่อมีปัญหาในกำหนดการสามารถประสานงานกันได้ทันเวลา ก่อนถึงพิธีการ

ตัวอย่างส่วนท้าย

หมายเหตุ แต่งกายชุดสากล หรือชุดสุภาพ

ฝ่ายพิธี กองศาสนูปถัมภ์

กรมการศาสนา

โทร. ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๒-๘

โทรสาร ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๖

ตัวอย่างกำหนดการเต็มรูปแบบ

กำหนดการ

ป่าเพื่อกุศลเพื่อความเป็นสิริมงคลที่ทำการกระทรวงวัฒนธรรมแห่งใหม่
ณ ห้องประชุมกระทรวงวัฒนธรรม ชั้น ๑๙ อาคารนาลงกรณ์ทาวเวอร์
วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ เวลา ๑๐.๐๐ น.

- เวลา ๐๙.๕๕ น. - ข้าราชการและผู้มีเกียรติพร้อมกัน ณ สถานที่ประกอบพิธี
- เวลา ๑๐.๐๐ น. - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ประธานพิธีเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธี
- จุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย
 - เจ้าหน้าที่อาราธนาศีล
 - ประธานสงฆ์ให้ศีล
 - เจ้าหน้าที่อาราธนาพระปริตร
 - พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
 - ถวายภัตตาหารเพล
 - ถวายจุดบัจฉิโยไทยธรรม
 - พระสงฆ์อนุโมทนา
 - ประธานกรวดน้ำ รับพร
 - พระสงฆ์พรมน้ำพระพุทธมนต์
 - เป็นเสร็จพิธี
- เวลา ๑๒.๐๐ น. - รับประทานอาหารร่วมกัน

หมายเหตุ แต่งกายชุดสากล หรือชุดสุภาพ

ฝ่ายพิธี กองศาสนูปถัมภ์
กรมการศาสนา
โทร. ๐ ๒๕๒๒ ๘๘๐๒-๘
โทรสาร ๐ ๒๕๒๒ ๘๘๐๖

กำหนดการ
พิธีเปิดการพิธีบุญใหญ่ พระพรหมวชิรญาณภรณ์
ฝ่ายสงฆ์ ชั้นมณีปุโรหิต ป.ร.๑๖
เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณภูมิ และเจ้าอาวาสวัดอัมพวันนารายณ์ พระอารามหลวง
ชั้นตรีที่ ๑๑ ใต้ถุนถาวร พ.ศ. ๒๕๖๖
ณ ศาลาบุญสิทธิ์ที่ ๑ วัดอัมพวันนารายณ์ พระอารามหลวง อำเภอเมืองสุพรรณภูมิ จังหวัดสุพรรณภูมิ

- ๒๓๓ ๑๑.๑๐ ปี - คณะสงฆ์ ข้าราชการ และประชาชน พร้อมด้วย ณ ศาลาบุญสิทธิ์
- ๒๓๓ ๑๑.๑๑ ปี - พระสงฆ์ที่ได้รับอนุญาตเจริญกรรมสงคคาถา จำนวน ๑๐ รูป เจ้าอาวาส พระพรหมวชิรญาณภรณ์
- พระพรหมวชิรญาณภรณ์ จุฑารูปใหญ่ประจำพระที่นั่ง
- นายแพทย์ทองหล่อสิงห์แก้วสงฆ์เจริญกรรมสงคคาถาและเจริญพระพุทธรูป
- เจ้าอาวาส ช่าง ช่าง
- เจ้าที่เจ้าทางฝ่ายพระพุทธรูปศาลาแม่ศรีสุทิดา ธารารามศาลิ จมอ้อม
๒๓๓ ๑๑.๑๒ ปี - นายอรรถพร จันอ้อม รองผู้อำนวยการ รักษาการแทนผู้อำนวยการ
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดสุพรรณภูมิ
- เจ้าที่เจ้าทางฝ่ายพระพุทธรูปศาลาแม่ศรีสุทิดา จังหวัดสุพรรณภูมิ
- เจ้าที่เจ้าทางฝ่ายพระพุทธรูปศาลาแม่ศรีสุทิดา จังหวัดสุพรรณภูมิ
- พระสงฆ์เจริญกรรมสงคคาถา แล้วเจริญขันธสังคีตใหญ่ประจำ
- เจ้าที่เจ้าทางฝ่ายพระพุทธรูปศาลาแม่ศรีสุทิดา ย้ายได้ทั้งหมดด้วยพระพรหมวชิรญาณภรณ์
พระสงฆ์เจริญกรรมสงคคาถา ชาวพนักงานขับร้องขับ เป่าสังข์ จมอ้อม
- เจ้าที่เจ้าทางฝ่ายพระพุทธรูปศาลาแม่ศรีสุทิดา ธารารามพระนิเวศ
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูป จมอ้อม
- พระพรหมวชิรญาณภรณ์ นายแพทย์ทองหล่อสิงห์แก้ว
- พระสงฆ์ทั้งชั้น สามเณร
พระพรหมวชิรญาณภรณ์ กววงษ์
- นายแพทย์ทองหล่อสิงห์แก้ว
๒๓๓ ๑๑.๑๓ ปี - พระสงฆ์ ข้าราชการ และประชาชน เจ้าอาวาสศาลาแม่ศรีสุทิดา
- เจ้าที่เจ้าทาง

หมายเหตุ - ข้าราชการ แห่งการอุทิศเครื่องแบบแก่ศิษย์ (ด้วยตนนำจากตนเอง)
- ประชาชน แห่งการนำดอกไม้มาถวาย (ด้วยตนนำจากตนเอง)

กลุ่มกิจการคณะสงฆ์
สำนักส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
โทร. ๐๖๖๒๒๑ ๗๖๖๖๖

จบการนำเสนอ

จบการนำเสนอ

